כיתה ז' | עברית ולשון | שיעור 1 מתוך 4 | 45 דק' | מתאים לממלכתי ולממלכתי-דתי

# מהו טיעון? טענה, נימוקים ומסקנה

## 🎯 מטרות השיעור

- התלמידים יזהו את רכיבי הטיעון: טענה, נימוקים, טענה נגדית והפרכה, מסקנה
- התלמידים יחזרו על שלושת חלקי הדיבר המרכזיים (שם עצם, שם תואר, פועל) ויזהו אותם בטקסט טיעוני
- התלמידים יבחינו בין עובדה לבין דעה

## 📖 הסבר למורה

טיעון הוא טקסט שמטרתו לשכנע. יש בו **טענה** (העמדה של הכותב), **נימוקים** שתומכים בה, לעיתים **טענה נגדית** שהכותב מציג ו**מפריך**, ובסוף **מסקנה** שחוזרת על הטענה בניסוח חזק.

חלקי הדיבר הם הכלים של הטיעון: **שם עצם** מציין דבר, אדם, מקום או מושג (הפסקה, תלמידים, מנוחה); **שם תואר** מתאר שם עצם ומתאים לו במין, במספר וביידוע (ההפסקה הגדולה); **פועל** מציין פעולה או מצב, ויש לו זמן וגוף (חוזרים, תקצר, יחזירו).

עובדה אפשר לבדוק (ההפסקה נמשכת עשרים דקות); דעה מבטאת עמדה (כדאי להאריך את ההפסקה). טיעון טוב בונה דעה על גבי עובדות ונימוקים.

**טיעון לדוגמה: "כדאי להאריך את ההפסקה הגדולה" (טקסט שכתבנו)**

> לדעתי, בית הספר צריך להאריך את ההפסקה הגדולה בעשר דקות. ראשית, תלמידים שמשחקים בחצר חוזרים לכיתה רגועים ומרוכזים יותר. שנית, בהפסקה הנוכחית אין מספיק זמן גם לאכול ארוחת עשר וגם לשחק, ולכן ילדים רבים מוותרים על האוכל. אמנם יש הטוענים שהארכת ההפסקה תקצר את זמן הלימוד, אולם עשר דקות של מנוחה יחזירו את עצמן בשיעורים יעילים יותר. לסיכום, הפסקה ארוכה יותר היא השקעה קטנה שתועיל לכל בית הספר.

## 👩‍🏫 מהלך השיעור (45 דקות)

1. **פתיחה:** "שכנעו אותי". המורה מציג בקשה (למשל: לוותר על שיעורי בית היום) ומבקש מהתלמידים לשכנע אותו בשלושה משפטים. רושמים על הלוח מה עבד ולמה. (5 דקות)
2. **הסבר:** רכיבי הטיעון ועובדה מול דעה, בעזרת הטקסט לדוגמה. מסמנים יחד בצבעים: טענה, נימוק ראשון, נימוק שני, טענה נגדית והפרכה, מסקנה. (12 דקות)

3. **פעילות בזוגות:** מזהים בטקסט 4 שמות עצם, 4 שמות תואר ו-4 פעלים, ובודקים לאיזה רכיב של הטיעון כל מילה שייכת. (13 דקות)
4. **תרגול אישי:** עבודה אישית בדף העבודה. (10 דקות)
5. **סיכום:** כל זוג אומר משפט אחד: "בלי ___ הטיעון היה חלש יותר, כי ___". המורה מסכם את רכיבי הטיעון על הלוח. (5 דקות)

### 💬 שאלות בשלוש רמות

1. **רמה 1, הבנה ואיתור:** מהי הטענה של הכותב, ובאיזה משפט היא מופיעה?
2. **רמה 2, יישום וניתוח:** מצאו בטקסט את הטענה הנגדית. איך הכותב מפריך אותה? האם ההפרכה משכנעת?
3. **רמה 3, הערכה ויצירה:** הוסיפו לטיעון נימוק שלישי משלכם, וכתבו אותו במשפט אחד עם שם תואר אחד לפחות.

### 💡 הערות למורה

מומלץ לקרוא את הטקסט בקול לפני הסימון. למתקשים: לתת רשימת מילים מהטקסט ולבקש למיין לשלוש עמודות. למתקדמים: לזהות גם את מילות הקישור (ראשית, שנית, ולכן, אמנם, אולם, לסיכום) ולשער מה תפקידן, כהכנה לשיעור 3. שימו לב: "להאריך" ו"לאכול" הם שמות פועל, כלומר צורה של הפועל בלי זמן ובלי גוף.

### 📝 בדף העבודה

מפרקים טיעון: 7 משימות, ומחוון מלא בעמוד השני.

# מחוון: מפרקים טיעון

1. ב. בית הספר צריך להאריך את ההפסקה הגדולה בעשר דקות.
2. 1) תלמידים שמשחקים בחצר חוזרים לכיתה רגועים ומרוכזים יותר. 2) בהפסקה הנוכחית אין מספיק זמן גם לאכול וגם לשחק, ולכן ילדים רבים מוותרים על האוכל.
3. הטענה הנגדית: הארכת ההפסקה תקצר את זמן הלימוד. התשובה (הפרכה): עשר דקות של מנוחה יחזירו את עצמן בשיעורים יעילים יותר.
4. לדוגמה: שמות עצם: הפסקה, תלמידים, חצר, כיתה, זמן, מנוחה, שיעורים. שמות תואר: הגדולה, הנוכחית, יעילים, ארוכה, קטנה. פעלים: משחקים, חוזרים, מוותרים, תקצר, יחזירו, תועיל.
5. ג. ההפסקה הגדולה נמשכת עשרים דקות (אפשר לבדוק אותה).
6. שם עצם: השקעה; שם תואר: קטנה. שניהם בנקבה וביחיד, ושניהם לא מיודעים (בלי ה"א הידיעה).
7. כל נימוק הגיוני שתומך בטענה, למשל: בהפסקה ארוכה יש זמן לפתור ריבים בשקט, ולכן פחות מתחים חוזרים לכיתה.